

- job search and employment;
- services for employees;
- innovations in the sphere of employment etc.

Moreover, modern situation of Ukrainian market of employment and challenges of globalization and demographic crisis needs to make the prevention measures, including social advertising broadcasting, which will help the youth to orient in the complicated world of professions on the early stage of their career building. The more schoolchildren know about professions, educational institutions, job market, the more conscious they will choose their next path in life.

So the most efficient instrument of positive information influence is social advertising, which traditionally aims to change the citizens' attitude to some social problems and in the nearest perspective, promote the formation of new social values, and thus influences upon the rise of people's level of life positively.

Social advertising is urgently needed in Ukraine. It promotes the social problems solving, social support of citizens, increase the level of culture and public morality, and public society development. In particular, motivation to work, the processes of illegal migration or trafficking resistance, legalization of income are increased. It is clear that on the present stage of development the society needs clearly formed efficient mechanism of employment and creation of a coherent system of training and use of work capacity. In that context, social advertising is one of the most effective tools, which are used by SES centers for regulation of labor market.

УДК 354:347.7:[677/687]

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

**ЛІСЮТІН А.І.,
аспірант кафедри економіки
підприємства, управління персоналом
та економіки праці,
Донецький державний університет
Управління (м. Маріуполь)**

У статті висвітлено роль інтелектуальної власності в розвитку світової економіки, виконано порівняльний аналіз різних типів реєстрації прав на інтелектуальну власність. Акцентовано увагу на вирішальній ролі держави щодо захисту прав власників патентів та інших охоронних документів. Наведені короткі відомості щодо відмінних рис легкої промисловості України, що є суттєвими при використанні інструментів захисту. Зроблено висновок про те, що найбільш раціональним кроком є даному напрямі є реєстрація товарного знаку.

Ключові слова: інтелектуальна власність; торгівельна марка; легка промисловість; державне управління; захист прав; патент; авторське право.

В статье отражена роль интеллектуальной собственности в развитии мировой экономики, выполнен сравнительный анализ различных типов регистрации прав на интеллектуальную собственность. Акцентировано внимание на решающей роли государства в охране прав владельцев патентов и других охранных документов. Приведены краткие сведения об отличительных чертах легкой промышленности Украины, существенных при использовании инструментов защиты. Сделан вывод о том, что наиболее рациональным шагом в данном направлении является регистрация товарного знака.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность; торговая марка; легкая промышленность; государственное управление; защита прав; патент; авторское право.

The article highlights the role of intellectual property in the global economy, the comparative analysis of different types of registration of intellectual property rights. The attention to the crucial role of the state in the issue of the patent holders' rights protection and other security documents has been paid. The synopsis on the distinctive features of light industry in Ukraine, which is essential when using instruments of protection, has been provided. It has been concluded that the most rational step in this direction is to register the trademark.

Keywords: intellectual property; trade mark; light industry; protection of rights; patent; copyright.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших складових економічного потенціалу країни є досконалість управління інтелектуальною власністю, роль якої в умовах прискореного розвитку науково-технічного прогресу тільки зростає. Всі новітні досягнення в галузі культури, у розвитку наукомістких і високотехнологічних виробництв нерозривно пов'язані з творчою діяльністю людей, із створенням інтелектуальної власності.

Державна система охорони цієї специфічної власності допомагає встановити рівновагу між інтересами новаторів і широкої публіки, забезпечуючи розвиток творчої і винахідницької діяльності на користь усіх. Досвід економічно розвинутих країн свідчить про те, що інтелектуальна власність стає високо конкурентним товаром, продажі якого забезпечують солідний внесок у зростання ВВП. За деякими даними, в США обсяг продажів тільки творів авторського права (складової частини інтелектуальної власності) цілком можна порівняти з виручкою від експорту продукції автомобільної промисловості [1, с. 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями в галузі права інтелектуальної власності сьогодні займаються наступні закордонні та вітчизняні вчені: Ч.Н. Азімов, Г.О. Андрощук, С.С. Алексеєв, С.М. Братусь, Л.О. Глухівський, В.Т. Коваленко, В.П. Маслов, Г.К. Матвеев, Є.Ф. Мельник, О.А. Підпригора, А.А. Пиленко, Є.О. Харитонов, О.К. Юрченко, Єнні Брукінг, Рене Давид, Л. Жулію Дела Морандьєр, Дюма Ролан та інші, які аналізують ситуацію в Україні та світі з юридичної та економічної точки зору.

Щодо питання легкої промисловості України, то тут можна визначити роботи таких авторів, як: О.І. Волков, Ю.В. Гончаров, А.П. Гречан, Г.Г. Савіна,

Т.А. Стовба та інших. Однак до сьогодні комплексного аналізу потребує питання захисту прав інтелектуальної власності в легкій промисловості України.

Мета статті. В рамках даної роботи зроблена спроба оцінити ступінь впливу охорони інтелектуальної власності на розвиток галузі легкої промисловості, виявити кращі напрями діяльності стосовно цієї галузі.

Вклад основного матеріалу дослідження. Суспільство давно усвідомило необхідність державного захисту виробника матеріальних цінностей від недобросовісної конкуренції і творців нових знань від безконтрольного використання їх розробок. Початок цьому було покладено підписанням у 1883 році Паризької конвенції про охорону інтелектуальної власності, яка стала основою для формування інших міжнародних конвенцій і національних законодавств у цій сфері.

За роки незалежності в Україні розроблено, прийнято та діють такі законодавчі акти, що стосуються інтелектуальної власності:

- «Про авторське право і суміжні права»;
- «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»;
- «Про охорону прав на промислові зразки»;
- «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»;
- «Про охорону прав на зазначення походження товарів»;
- «Про охорону прав на сорти рослин»;
- «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем».

Станом на 1 травня 2017 року (з 1992 року) до державних реєстрів внесено 498 782 охоронних документи на ОПВ: 119 037 патентів на винаходи; 115 951 патент на корисні моделі; 34 414 патентів на промислові зразки; 226 227 свідоцтв на знаки для товарів і послуг із урахуванням розділених реєстрацій [2].

Незважаючи на удаване благополуччя в даній сфері, українське законодавство нівелюється необов'язковістю його дотримання. За оцінками іноземних фахівців, Україна знаходиться в переліку країн, в яких процвітає звичайне піратство. Особливо це проявляється в незаконному копіюванні та комерційному поширенні музичних творів і комп'ютерних програм. Навіть в органах державного управління в більшості комп'ютерів до недавнього часу використовувалися неліцензійні програмні продукти. Подібна ж ситуація і в сфері виробництва та реалізації товарів народного споживання. Ринок переповнений китайськими підробками під європейські бренди, проте споживачів особливо не хвилює наявність ліцензій, сертифікатів тощо.

Зазвичай інтелектуальна власність поділяється на дві основні категорії:

промислова власність, яка включає патенти на винаходи, товарні знаки, промислові зразки та географічні зазначення;

авторське право, дія якого поширюється на літературні твори (романи, вірші та п'єси), фільми, музичні твори, художні твори (картини, фотографії, скульптури) й архітектурні споруди.

Права інтелектуальної власності, як й інші права власності, дозволяють власнику патенту, товарного знаку або авторського права отримувати вигоду зі свого твору або творчого вкладу. Роль держави полягає в забезпеченні захисту інтересів винахідників та інших творчих особистостей, гарантії отримання ними справедливої винагороди та стимулювання подальшого розвитку інноваційної

діяльності. Основною відмінністю даного права є те, що майнове право на об'єкти інтелектуальної власності обмежено строком дії цих прав, по закінченню якого ці об'єкти стають суспільним надбанням, тобто їх можна використовувати безкоштовно і без наявності відповідних дозволів. Як приклад, можна згадати практику випуску без дозволу власників патентів так званих «генериків» – фармацевтичних препаратів, що вийшли з-під патентного захисту.

На відміну від патенту товарні знаки або, як закріплено в законодавстві України, знаки для товарів і послуг є відмінними позначеннями, якими маркуються певні товари або послуги, і дозволяють ідентифікувати конкретну особу або підприємство як виробника товару або постачальника послуг. У побуті, в журналістській практиці та наукових публікаціях нерідко використовують як синонім термінів «фірмовий знак», «торгова марка», «фірмове найменування», «логотип» тощо.

Перелік зареєстрованих товарних знаків є в кожному національному або регіональному відомстві, що полегшує проведення експертизи та пошуку, а також дії третіх осіб у плані можливих заперечень.

Важлива роль у системі захисту інтелектуальної власності належить реєстрації промислового зразка. Цей термін означає художнє оформлення або естетичний компонент виробу. За рахунок використання промислових зразків товар набуває споживчу привабливість; зростає комерційна вартість виробу та ймовірність його реалізації, а власник – фізична або юридична особа, яка зареєструвала зразок, – забезпечує собі виняткове право на захист від несанкціонованого копіювання або імітації зразка третіми особами.

Для забезпечення охорони, відповідно до національного законодавства більшості країн, промисловий зразок повинен бути новим або оригінальним і не може мати корисної функції. Створити промислові зразки та забезпечити їх охорону відносно недорого та просто. Створення зразків під силу малим і середнім підприємствам, а також окремим художникам і ремісникам як в промислово розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються.

Найменування місця походження товарів – це особливий вид географічного зазначення, що використовується для маркування товару. Ця ознака дуже важлива, якщо особливі властивості товару, головним чином, визначаються характерними для даного географічного об'єкта природними умовами, в яких такий товар вироблений. У першу чергу, це стосується продовольчих товарів (сир, чай, масло, вино тощо). Також має місце застосування цієї ознаки до товарів народних промислів (оренбурзька хустка, Петриківський розпис та ін.). Необхідно відзначити, що в міру поширення товару первісний зміст найменувань часто втрачається, і вони застосовуються для позначення виду товару (голландський сир, діжонська гірчиця тощо).

При несанкціонованому використанні географічних позначок споживачі вводяться в оману в тому сенсі, що вони купують нібито справжній продукт, що володіє особливими якостями та властивостями, а не його імітацію. Законним виробникам та власникам права на відповідне маркування наноситься збиток, псується встановлена репутація їх продукції.

Розглянемо наведені інструменти захисту з точки зору доцільності застосування в легкій промисловості. При такому зіставленні методів захисту

необхідно враховувати ряд особливостей, що характерні для сучасного стану цієї галузі.

У даний час сам термін, що позначає зазначену сферу економіки, певним чином є застарілим. Він бере свій початок з руїн забюрократизованої планової економіки й отримав найменування як протилежність важкій промисловості. В СРСР існувало відповідне міністерство, яке керувало діяльністю підприємств кількох підгалузей. Найбільшою була текстильна підгалузь. Залежно від сировини виділяли бавовняні, вовняні, шовкові, льняні, конопляно-джутові виробництва. Продукція цих підприємств використовувалася швейною підгалуззю, що випускала готові до використання предмети одягу та побуту. Виділялася також трикотажна підгалузь, яка виробляла в'язані тканини та вироби з них. До легкої промисловості відносилися також підприємства з виготовлення та обробки натуральної та штучної шкіри, взуттєві, хутряні та галантерейні фабрики.

Міністерство відповідало не тільки за баланс сировини для пов'язаних між собою підгалузей, а й втручалася в оперативну роботу підприємств, плануючи номенклатуру продукції на п'ятирічку. Природньо, що про захист інтелектуальної власності ніхто не замислювався, бо не було конкуренції, а постачальник був жорстко прив'язаний до певної торгової мережі.

У даний час в Україні функціонують понад 400 підприємств даної галузі, і вони змушені самостійно вирішувати проблеми, що виникають, а ті з них, хто вийшов на зовнішній ринок, повинні піклуватися, по-перше, про захист своєї інтелектуальної власності і, по-друге, обережно діяти, щоб ненавмисно не порушити чийсь права у зазначеній сфері.

У легкій промисловості за рахунок широкого впровадження сучасних технологій проектування виробів, розкрою матеріалів і пошиття одягу або взуття створені виробничі потужності, що дозволяють у найкоротші терміни скопіювати, виробити та реалізувати перспективну модель.

У цій галузі висока оборотність капіталу та відносно низький поріг для входу на ринок зазначеного товару. Не випадково економіки Туреччини, країн Південно-Східної Азії, Китаю отримали прискорений розвиток після інвестицій у легку промисловість.

Велике розмаїття кольорів або відтінків тканин і шкіряних матеріалів породжує можливість тиражування виробів, які візуально відрізняються один від одного, без переналагодження обладнання, що помітно знижує витрати. Розміщення підприємств у країнах із дешевою робочою силою і порівняно низькими податками дозволяє знижувати собівартість продукції і за рахунок цього збільшувати обсяг ринку.

Активна діяльність маркетологів, модельєрів і активні рекламні кампанії змушують споживачів змінювати переваги і купувати нові товари замість ще цілком придатних для повсякденного використання предметів. Втім, це стосується не тільки легкої промисловості, а відображає сутність суспільства споживання, в якому нерідко потреби суперечать здоровому глузду і, в кінцевому рахунку, виснажують природні ресурси планети. У зв'язку з цим можна згадати роботу відомого соціолога Еріха Фромма, в якій наведено слова банкіра з приводу закликів до обмеження споживання: «Одяг стали б купувати для того, щоб носити його; їжу стали б купувати з міркувань економії й виходячи з її живильної цінності; автомобілі розбирали б на складові частини, і ті самі власники

користувалися б ними всі 10–15 років, протягом яких їх можна використовувати; будинки стали б будувати й утримувати за те, що вони дають дах... І що тоді було б з ринком, що повністю залежить від нових моделей, нових стилів, нових ідей?» [3].

Бажання споживачів підкреслити свою індивідуальність за рахунок ексклюзивної моделі одягу або взуття змушує виробника випускати величезний асортимент товарів і дуже часто його оновлювати.

Теоретично можна припустити, що продукт швейної або взуттєвої промисловості, який в принципі є пристроєм, може стати предметом винаходу. Аналогічно технологія його виготовлення може бути заявлена як спосіб виробництва подібного пристрою. Для того, щоб подати заявку на винахід, необхідно визначитися з прототипом, тобто конкретним технічним рішенням, яке вдосконалюється, виявити загальні ознаки, запропонувати конструктивні зміни або нові операції, що відсутні в прототипі, і довести, що запропоновані зміни дозволяють отримати від суми ознак технічний результат, який перевищує цю суму. Окрім цього, слід довести, що ці відмінності мають істотну неочевидну для фахівця новизну і практично можуть бути впровадженні у життя.

При оцінці нововведень не розглядаються критерії сприйняття (подобається – не подобається, зручно у використанні, відповідає образу тощо). У технічній сфері в більшості випадків застосовуються такі критерії, як підвищення точності контролю, надійності або продуктивності пристрою, зниження рівня шуму тощо). У всякому разі, отриманий ефект повинен об'єктивно вимірюватися. Оскільки критерії досконалості стосуються в основному обладнання, що проходить за розділом машинобудування, то під патентну охорону може підпасти тільки новаторське рішення, що в корені змінює уявлення про функції одягу або взуття. Тривала процедура патентування може виявитися безглуздою з урахуванням швидкості зміни уподобань споживача. Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що тільки в дуже рідкісних випадках доцільно патентування виробів легкої промисловості.

Більш перспективною є модель реєстрації промислового зразка за умови, що випуск моделі передбачається протягом декількох років. У першу чергу, це стосується робочого одягу або взуття, а також форменого одягу підприємств або воєнізованих формувань. У той же час реєстрація промислового зразка звичайного одягу не має особливого сенсу через часту зміну модних тенденцій.

Практично не має відношення до даної групи товарів географічне зазначення, за винятком традиційного національного одягу, ставлення до якого формується іншими механізмами.

З усіх перерахованих найбільш близьким до даної галузі є механізм захисту інтелектуальної власності у вигляді реєстрації торгової марки [4, с. 52], що дозволяє створити групу лояльних до марки споживачів. По-перше, цей атрибут може використовуватися багато років без змін. По-друге, знайомий споживачеві символ одночасно виконує роль реклами товару. Крім того, немає необхідності реєструвати промислові зразки при великій номенклатурі товарів, що випускаються, і тим самим, можна знизити витрати.

У світовій практиці накопичений величезний досвід застосування торгових марок, описані різні засоби створення торгових знаків (словесний, комбінований, звуковий, колірний і навіть звуковий). Тому кожному підприємцю необхідно

ретьельно проаналізувати наявний досвід і залучити фахівців із розробки і реєстрації знаку.

Висновок. В сучасних умовах захист прав інтелектуальної власності в галузі легкої промисловості України тільки починає зароджуватися як обов'язкове явище. Виробники ігнорують або не завжди розуміють свої права на власний виріб, дизайнерську розробку, конструкторські рішення, тому дана тема є перспективною для подальшого аналізу та розробки рекомендацій щодо оцінки ступеню впливу охорони інтелектуальної власності на розвиток окремої галузі економіки України.

Список використаних джерел:

1. Белов В.В. Интеллектуальная собственность. Законодательство и практика применения: практ. пособие / В.В. Белов. Г.В. Виталиев, Г.М. Денисов. – М.: Гардарики, 1997. – 320 с.
2. Офіційний ВЕБ-портал державної служби інтелектуальної власності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sips.gov.ua.
3. Фромм Э. Революция надежды. Избавление от иллюзий / Э. Фромм; пер. с англ. – М.: Айрис пресс, 2005. – 352 с.
4. Коваленко В.Т. Торговельна марка й авторське право /В.Т. Коваленко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2016. – № 4. – С. 51–58.

The article notes that the state system of this particular form of ownership helps to establish a balance between the interests of innovators and the public. In Ukraine, the legal basis for a fair consideration of material interests of intellectual property creators has been established. However, in this area there are contradictions between laws and practice.

According to the research topic, the category of industrial property, which includes patents, trademarks, industrial designs and geographical indications, has been studied.

Entering the foreign market, Ukrainian companies ought to pay attention, firstly, to protection of their intellectual property and, secondly, have to act carefully not to violate inadvertently somebody's rights in this area.

The protection tools in terms of the appropriateness of their use in light industry have been researched. Several features that are characteristic of the industry current state have to be taken into account.

In light industry the production capacities that allow quick fraud, copying, developing and implementation of promising model of clothes or shoes have been created; there are: a high turnover of capital and relatively low threshold for the product to enter the market, the possibility of replication of products that are visually different from each other, without equipment changeover. Companies are located in countries with cheap labor and relatively low taxes that reduces production costs and increases competitiveness. An important role belongs to the advertising that makes consumers buy new products instead of quite usable ones.

The analysis of capacities of intellectual property state protection instruments in this area suggests the benefits of trademark over other instruments.